

QUYỀN ĐƯỢC BÀO CHỮA TRONG KHUÔN KHỔ PHÁP LUẬT QUỐC TẾ

**LS. Nguyễn Hưng Quang
Trưởng Nhóm Nghiên cứu
UNDP Việt Nam**

**Hội thảo Quyền bào chữa trong tố tụng hình sự
Tp. Hồ Chí Minh, Việt Nam
2-3/12/2010**

Quyền được bào chữa... quốc tế

Nghiên cứu về Quyền được bào chữa trong khuôn khổ pháp luật quốc tế được thực hiện bởi hai chuyên gia nước ngoài, tham gia Nhóm Nghiên cứu, Gs.Ts. Pip Nicholson và Gs.Ts. Gideon Boas.

Mục đích của việc nghiên cứu Quyền được bào chữa trong khuôn khổ pháp luật quốc tế nhằm để so sánh đối chiếu với các quy định hiện hành và thực tiễn về quyền được bào chữa tại Việt Nam.

Quyền được bào chữa... quốc tế

Nghiên cứu về Quyền được bào chữa không chỉ nghiên cứu đơn thuần là một “quyền đơn lẻ” hay “đơn nghĩa” được quy định tại những văn bản pháp lý.

Quyền bào chữa là một chuẩn mực bắt buộc (jus cogens) trong quyền được xét xử công bằng, bao gồm các quyền để có được chuẩn mực xét xử công bằng được nêu trong các quy định của Điều 14 Công ước quốc tế về Quyền chính trị và Dân sự (ICCPR).

Quyền được bào chữa... quốc tế

Điều 14(3) của ICCPR quy định rằng khi phán quyết của tòa án về một trách nhiệm hình sự, thì mọi người đều có quyền tối thiểu là:

...

Có đủ thời gian và phương tiện chuẩn bị cho việc bào chữa của mình và tiếp xúc với người bào chữa do mình lựa chọn; ... tự bào chữa... thông qua biện pháp trợ giúp pháp lý mà người đó lựa chọn; được thông báo về quyền này nếu người đó chưa có trợ giúp pháp lý; và được chỉ định nhận trợ giúp pháp lý trong mọi tình huống mà những lợi ích của công lý đòi hỏi, mà không phải trả tiền trong cho dù anh ta không có đủ tiền để trả ...

Quyền được bào chữa... quốc tế

Phần lớn các phán quyết, giải thích các điều ước quốc tế liên quan đến quyền con người được tham chiếu tới các văn kiện của Ủy ban Nhân quyền của Liên hiệp quốc (HRC) và Tòa án Châu Âu về Quyền con người (ECtHR) vì tính thuyết phục cao. (*Gideon Boas*)

Quyền được bào chữa... quốc tế

Có 9 quyền cấu thành quyền bào chữa:

- 1) Quyền được có người bào chữa do mình lựa chọn;
- 2) Quyền được có đủ thời gian để chuẩn bị cho phiên tòa, bao gồm tiếp xúc với người bào chữa;
- 3) Quyền được giao tiếp bí mật với luật sư;
- 4) Quyền bào chữa thông qua trợ giúp pháp lý;
- 5) Quyền được tạm hoãn thủ tục tố tụng để được tham vấn luật sư;
- 6) Quyền được tự bào chữa;
- 7) Quyền bào chữa là hành vi bảo vệ quyền lợi của bị can, bị cáo;
- 8) Quyền không phải tiến hành tố tụng với luật sư bào chữa là người không đủ năng lực hoặc thiếu cẩn thận trong khi bị can, bị cáo đã có luật sư phù hợp;
- 9) Quyền bào chữa trong tất cả các giai đoạn tố tụng đối với hình phạt án tử hình

Quyền được bào chữa... quốc tế

Quyền có đủ thời gian để chuẩn bị cho phiên tòa, bao gồm tiếp xúc với người bào chữa:

Để nắm rõ được khái niệm “**đủ thời gian**” trong Điều 14 của ICCPR thì phải xem xét phần Nhận Định chung 32, Ủy ban Nhân quyền lưu ý rằng ‘việc có hoặc không có hỗ trợ pháp lý thường xác định liệu một người có khả năng tiếp cận các thủ tục tố tụng liên quan hoặc tham gia vào các thủ tục tố tụng đó một cách có ý nghĩa hay không.

Quy định “đủ thời gian” được vận dụng vào từng vụ án cụ thể và người bào chữa cần được tiếp cận đầy đủ với bị can, bị cáo. Người bào chữa có khả năng đưa ra yêu cầu hợp lý cho hội đồng xét xử nhằm hoãn phiên xét xử để bảo đảm có đủ thời gian để chuẩn bị phiên tòa.

Quyền được bào chữa... quốc tế

Quyền được thông tin bí mật (riêng tư) với người bào chữa:

Ủy ban Nhân quyền đã tuyên bố rằng việc trao đổi đó nên được diễn ra *"trong điều kiện hoàn toàn tôn trọng tính bí mật trong việc trao đổi của họ"* (Nhận định chung số 32).

Ví dụ: vụ *Kelly v Jamaica* (537/1993), Ủy ban Nhân quyền đã phát hiện sự vi phạm Điều 14(3)(b) khi bị can không được phép tiếp xúc với một luật sư do anh ta chọn trong 5 ngày sau khi bị bắt giữ.

Kelly bị cảnh sát Jamaica bắt giữ 20/08/1981 và giam cho đến ngày 15/09/1981 nhưng việc bắt giữ này bị coi là không đúng thủ tục tố tụng. Trong vụ án này, Kelly bị coi là đã tham gia vào một vụ bán một con bò bị đánh cắp và sau đó đã giết người chủ của con bò. Công tố viên có nhiều bằng chứng để buộc tội anh ta và đồng phạm. Tuy nhiên, sau đó Kelly đã kiện cơ quan công tố Jamaica ra Ủy ban Nhân quyền với nhiều lý do, như: bị ép cung, bị ký vào các tờ bản khai trắng, bị đánh đập, thời gian kể từ khi bị truy tố cho tới khi bị kết tội là quá nhanh, không đủ để cho anh ta và luật sư của mình có thể chuẩn bị cho phiên xử...

Kelly tố cáo tới UBNQ rằng trong vòng 26 ngày bị bắt giữ, anh ta không được tiếp xúc với gia đình và luật sư mà anh ta đề nghị. UBNQ cho rằng trong số các thủ tục tố tụng mà các cơ quan tố tụng Jamaica vi phạm thì bao gồm cả việc Kelly không được tiếp xúc bí mật với người bào chữa.

Vụ *Gridin v. Russian Federation* (770/77), Điều 14(3)(b) bị vi phạm sau khi người khởi kiện bị từ chối mời luật sư trong 5 ngày đầu tiên sau khi bắt giam và sau khi được phép tiếp cận với người bào chữa, anh ta không được có cơ hội trao đổi riêng với người bào chữa.

Quyền được bào chữa... quốc tế

Quyền bào chữa thông qua trợ giúp pháp lý:

Ủy ban Nhân quyền, Tòa án Châu Âu về Quyền con người đều xác nhận quyền của bị can, bị cáo có được trợ giúp pháp lý nếu không có đủ tiền để nhờ cậy tới người bào chữa: “Điều 6.3(c): (1) người bị buộc tội hình sự không có đủ khả năng vật chất, và (2) lợi ích của công lý đòi hỏi phải có sự tham gia của người bào chữa” (Nhận định chung số 32).

Ví dụ: vụ *Benham v United Kingdom (Anh Quốc)* (1996) (22 EHRR 293, 61) (một vụ việc liên quan đến việc đóng thuế bầu cử của Benham. Anh này là người nghèo không có tiền đóng thuế nên cũng không có tiền để thuê luật sư. Theo pháp luật của Anh quốc và của cộng đồng châu âu thì người nghèo phải được hưởng trợ giúp pháp lý). Tòa án Châu Âu đã cho rằng về nguyên tắc, lợi ích của công lý đòi hỏi phải có đại diện pháp lý khi có “*đe dọa tước đoạt quyền tự do*”. Tòa án Châu Âu đã yêu cầu chính phủ Anh phải trả tiền cho Benham để thuê luật sư (10.000 bảng Anh).

Quyền được bào chữa... quốc tế

Quyền bào chữa trong giai đoạn tố tụng trước khi xét xử:

Tòa án Châu Âu về Quyền con người đã cho rằng trong khi quyền bào chữa phải được áp dụng cho thủ tục tố tụng tại toà án và cũng được áp dụng cho giai đoạn trước khi xét xử.

Ví dụ: vụ Öcalan v. Turkey (Thổ Nhĩ Kỳ) liên quan đến một người bị thẩm vấn bởi cơ quan an ninh, công tố viên và thẩm phán của Tòa án An ninh quốc gia mà không có được sự trợ giúp pháp lý. Luật sư của Öcalan tại Thổ Nhĩ Kỳ đã không được phép tới gặp anh ta để thực hiện công tác bào chữa. 16 luật sư khác cũng bị từ chối không được phép tiếp xúc với Öcalan để bào chữa cho anh ta. Tòa án Châu Âu về Quyền Con người đã ghi nhận rằng quyền xét xử công bằng bị vi phạm nghiêm trọng tại vụ án này vì bị cáo đã không có được sự trợ giúp của luật sư trong quá trình thẩm vấn tại nơi tạm giam của cơ quan điều tra, không liên hệ được với người bào chữa...

Quyền được bào chữa theo pháp luật Việt Nam

Các quy định pháp luật Việt Nam liên quan đến quyền bào chữa của người bị tạm giữ, bị can, bị cáo phù hợp với các quy định và thông lệ quốc tế về bảo đảm quyền con người trong hoạt động tố tụng, bao gồm quyền bào chữa, quyền được xét xử công bằng (xem dự thảo báo cáo). **Nhưng đó mới chỉ là phù hợp về lý thuyết. Còn thực tiễn có phù hợp hay không? thì các tham luận tại hội thảo cũng như các thông tin được chúng tôi khảo sát đã trả lời phần nào câu hỏi này.**

Cảm ơn quý vị

